

Simona Hvalič, univ. dipl. soc.

Podobe staranja: neenakosti med spoloma

POVZETEK

Avtorica v prvem delu članka na kratko obravnava demografsko eksplozijo starega prebivalstva. Poudari velike razlike med spoloma, zato problematiko starejših ljudi osvetli z vidika neenakosti med spoloma. V prispevku predstavi problematiko starejših žensk. Izhaja iz ugotovitve, da se starejše ženske soočajo z večjimi težavami kot moški njihovih let, in da s starostjo slabi njihov družbeni status. Kvaliteto njihovega življenja proučuje z vidika njihovega zdravja, stanovanjskih razmer, ekonomskega položaja, zakonskega stanu in medčloveških odnosov. Zadnji del članka je namenjen napovedim glede starih ljudi v 21. stoletju.

Ključne besede: stari, staranje prebivalstva, neenakost med spoloma

AVTOR: Simona HVALIČ je univerzitetna diplomirana sociologinja. Diplomirala je na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. V okviru diplomskega dela je preučevala kvaliteto življenja starejših žensk. Trenutno opravlja mednarodni magistrski študij.

SUMMARY

Image of aging – inequality between sexes

The 'demographic explosion' of the older population is described in the first part of the article. Great stress is put on the distinction between the two sexes. Therefore the problem of elderly is illumined from the point of view of the inequality between the two sexes. The paper describes problems of the older women. It was established that they have more problems than older men. The author investigates the quality of life of older women from the point of view of their health, housing conditions, economic situation, marital status and human relations. In the conclusion a declaration about elderly people in the 21. century is made.

Key words: the aged, population ageing, inequality between sexes

AUTHOR: Simona HVALIČ is a sociologist. She has graduated from the University of Ljubljana Faculty for Social Sciences. In the framework of her graduation work she investigated the quality of life of older women. She is a post-graduate student abroad.

Medtem ko je 20. stoletje potekalo v znamenju mladih, bo v 21. stoletju prišlo do obrata k starejšim ljudem. Razlog za to je fenomen staranja prebivalstva, ki je posledica treh procesov: upada smrtnosti, podaljšanja življenjske dobe in manjše rodnosti. Od sredi- ne 20. stoletja do leta 2025 se bo prebivalstvo

v svetu povečalo za trikrat, starejši od šestdeset let za šestkrat in starejši od sedemdeset let za desetkrat (tabela 1). V zadnjih tridesetih letih se je v državah Evropske unije število prebivalcev starejših od 60 let povečalo skoraj za polovico in jih je danes nekaj nad sedemdeset milijonov (Ditch, 1994; v: Rener, 1997:41).

Tabela 1: Delež ljudi, starejših od 65 let po svetu v letu 1975, in napovedi (v %)

	Evropa	Afrika	Latinska Amerika	Severna Amerika	Vzhodna Azija	Južna Afrika	Avstralija, Nova Zelandija
l. 1975	12,3	3,1	4	10,3	5,5	3	7,6
l. 2000	14,3	3,2	4,7	12,1	7,8	3,7	8,9
l. 2025	17,1	4,8	6,9	17	13,4	6,2	12,5
l. 2050	17,7	9,3	12,2	17,5	17,1	12,2	15,4
l. 2075	18	16	17,7	17,8	18	17	17,4

VIR: Report of United Nation Division, 1981; v: Hvalič, 1999.

V Sloveniji smo imeli v letu 1997 13% prebivalstva starega 65 let in več ter 2,5% starejših od 80 let (SURS – Slovenija v številkah, 1998:12). Demografska projekcija Statističnega urada Republike Slovenije napoveduje, da bo leta 2020 19,4% ljudi starejših od 65 let. V absolutnem številu to pomeni skoraj 400 tisoč ljudi. Tudi delež najstarejših starih bo visok (4,6%), saj jih bo le nekaj manj kot 100 tisoč (glej tabelo 2).

Ta projekcija nas opozarja na hitro bližajočo se demografsko eksplozijo starih ljudi, na katero se moramo dobro pripraviti. To pa lahko naredimo le na podlagi dobrega poznavanja dejstev, povezanih s starimi ljudmi. Zavedam se, da je področje vsakdanjega življe-

nja zelo kompleksno, a kljub temu sem se odločila na kratko poseči na vsa pomembnejša področja, ki zadevajo ostarele. Med raziskavo sem ponovno naletela na velike razlike med spoloma, zato bom problematiko starejših ljudi osvetlila z vidika neenakosti med spoloma.

S starostjo se število moških v razmerju do žensk zmanjšuje. V Sloveniji zavzemajo med populacijo starejšo od 60 let ženske 61%, v populaciji starejši od 80 let pa je žensk že 72% (SURS – Slovenija v številkah, 1998:12,14).

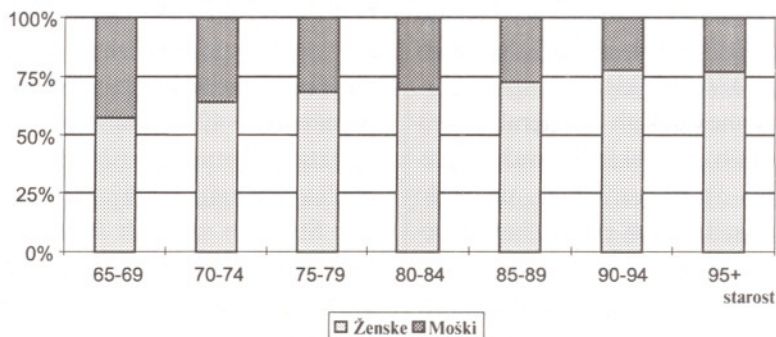
Za sodobne družbe je značilno, da s starostjo slabi družbeni status žensk kot skupine. Babice so npr. lahko cenjene kot posameznice, vendar pa se v množici običajno pojav-

Tabela 2: Prebivalstvo v Sloveniji v letu 1995 in projekcije za obdobje od l. 2000 do l. 2020

Leto	Prebivalstvo	Prebivalstvo staro 65 let in več		Prebivalstvo staro 80 let in več	
		število	delež	število	delež
1995	1.990.266	249.046	12,5	51.094	2,6
2000	2.011.513	274.161	13,6	44.281	2,2
2005	2.028.435	300.451	14,8	56.893	2,8
2010	2.045.525	325.488	15,9	72.750	3,5
2015	2.054.374	350.388	17,1	87.180	4,2
2020	2.048.831	396.744	19,4	94.670	4,6

VIR: Statistične informacije, št. 93, SURS; Projekcije prebivalstva RS 1995–2020, 1996, SURS v Wraber, 1997:19, 20.

Graf 1: Populacijska struktura po spolu med starejšimi v Sloveniji, 1998

VIR: SURS, Statistične informacije: Prebivalstvo, št. 38/1999, str. 3.

ljajo kot usmiljenja vredne. Govorimo lahko o dvojnih merilih staranja: ena veljajo za moške in druga za ženske. Tako na primer zunanji znaki staranja bolj prizadenejo ženske kot moške. Catharine Itzin (Pilcher 1995; v: Hvalič, 1999) poudarja, da se zato, ker je ženski status definiran z reprodukcijo, v starosti zmanjša njena družbena veljava.

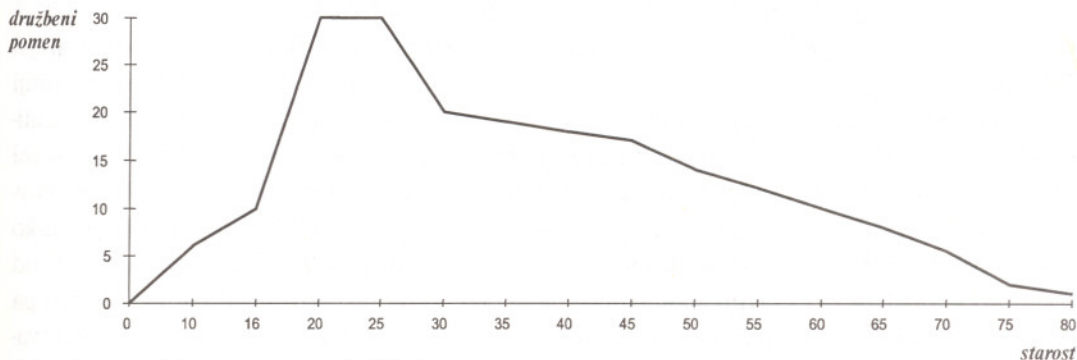
Starejše ženske so v Sloveniji v podobni situaciji kot drugod v razvitem svetu. Soočajo se s precej večjimi težavami kot moški njihovih let in so v primerjavi z njimi prikrajšane na številnih področjih. Ženske so v starosti žrtve dodatne diskriminacije ravno zaradi svojega spola. Veliko oviro jim predstavljajo njihov nizki družbeni položaj, tradicionalne vloge, po-

manjkanje ekonomske moči in dejstvo, da jih veliko živi v enočlanskem gospodinjstvu.

Eden izmed najvplivnejših dejavnikov na naša življenja je okolje, v katerem živimo. Za stare ljudi to še posebej velja, saj več časa kot druge družbene skupine preživijo doma. Kot so pokazale raziskave v Sloveniji, Veliki Britaniji in drugod, želijo stari ljudje še naprej živeti na svojem domu (Tinker, 1996:110; v: Hvalič, 1999), ki jim predstavlja varno zatočišče.

Velik problem pa je, da so **stanovanja starejših ljudi slabo prilagojena njihovim fizičnim sposobnostim**. To je zaskrbljujoče, saj večina ljudi živi v lastnem gospodinjstvu. V nobeni evropski državi namreč ne živi več kot 10% ljudi starejših od 65 let v institucijah, v južnih

Graf 2: Družbeni status žensk v razvitih družbah

VIR: Wilson, 1991: 41; v: Hvalič, 1999

državah le 1 ali 2%. V Sloveniji je v institucionalni oskrbi 3,8% ljudi starejših od 65 let; od tega je več kot 70% žensk (SURs, Rezultati raziskovanj št. 702/1998:23).

Podatki o stanovanjskih razmerah starejših ljudi v številnih evropskih državah so preslajšivi. Obstaja velika verjetnost, da bodo starejši ljudje trpeli zaradi pomanjkanja modernih udobnosti. Tako ima npr. na Irskem samo 67% ljudi starejših od 65 let v stanovanju stranišče. Celo na Danskem, kjer so stanovanjski standardi relativno visoki, živi 13% ljudi starejših od 70 let v stanovanjih, ki ne izpolnjujejo niti najnujnejših potreb kot so na primer vroča voda, stranišče, centralno ogrevanje in kopalnica. V Sloveniji je v letu 1984 dobra tretjina (35,1%) ljudi starejših od 65 let živel v stanovanjih brez tuša in kopalnice. Za leto 1994 ni podatkov za omenjeno starostno skupino, vendar pa je v tem letu v stanovanju brez kopalnice živelo 11,7% ljudi starih med 55 in 64 leti (anketa Kvaliteta življenja v Sloveniji, 1984 in 1994).

Starejše ženske porabijo za stanovanje večino svojih prihodkov, medtem ko so njihovi moški sovrstniki v boljšem položaju ravno zaradi višjih dohodkov. Visoki stroški za stanovanje posebno prizadenejo starejše ženske, ki živijo same. Zaradi pomanjkanja denarja, s katerim se pogosto soočajo, se morajo preseliti v cenejše bivališče oziroma v institucije. Prav tako so pogosto prisiljene, da izbirajo med ustreznim stanovanjem in drugimi nujnimi življenjskimi potrebščinami (Denman, 1997:21).

V današnjem svetu je **prisotna feminizacija revščine v starosti**. Starejše ženske, še posebej vdove, predstavljajo eno najrevnejših in najbolj družbeno izključenih skupin v Evropski uniji. Revščina med starejšimi ljudmi ni enakomerno porazdeljena in ravno spol je dejavnik, ki jo določa. Najbolj ranljiva glede revščine so enočlanska gospodinjstva starejših o-

seb. S staranjem se povečuje verjetnost, da bodo starejše ženske živele same. To velja za skoraj 30% starih žensk in za polovico manj moških. Ta trend je razumljiv, saj je v Sloveniji poročenih le 40% starejših žensk in še enkrat več starejših moških (78%). Leta 1998 smo imeli v Sloveniji 73.997 vdov in 12.932 vdovcev. Starejših samskih žensk je torej enkrat več kot starejših samskih moških.

S trenutno pričakovano življenjsko dobo (ženske 78 let, moški 71 let) lahko ženska preživi četrtnino svojega življenja odvisna od pokojnine. Tu pa so ponovno opazne velike razlike med spoloma. Npr:

- v **Italiji** obsega povprečna ženska pokojnina **dve tretjini** moške pokojnine;
- v **Veliki Britaniji** obsega manj kot **60%** moške pokojnine;
- v **Nemčiji** obsega povprečna pokojnina žensk **42%** moške pokojnine (Denman, 1997:18);
- V **Sloveniji** prejemajo **ženske za tretjino nižje pokojnine kot moški**, saj delajo večinoma na slabše plačanih delovnih mestih (poleg tega pa opravijo veliko družbeno neovrednotenega neformalnega dela v družini) (Hvalič, 1999).

V Sloveniji je leta 1998 36% starostnih upokojenk prejemalo pokojnino, ki sodi v najnižji dohodkovni razred. To je veljalo le za 14,6% upokojujencev.

Značilno je, da starejši ljudje praviloma živijo v revnejših gospodinjstvih. Nizke pokojnine so včasih razlog, da se starostniki odločijo za **dodatno zaposlitev**. V populaciji starejši od 60 let je bilo leta 1994 v Evropski uniji zaposlenih 6.300.000 oseb, od tega dva milijona žensk. V Evropski uniji je med starejšimi od 65 let 2% povprečna stopnja delovne aktivnosti. Pri tem nekatere države izstopajo. Tako je na Portugalskem 7,9% žensk starejših od 65 let, še vedno delovno aktivnih, v Španiji pa ta delež znaša le 4% (Denman, 1997:2; v: Hvalič, 1999). Raziskava Slovensko javno mnenje

je pokazala, da je bilo med starejšimi ženskami dodatno zaposlenih 3,7%. Sicer pa je bilo delovno aktivnih 7,3% starejših moških.

Nižji dohodki so povezani z ostalimi področji vsakdanjega življenja in predstavljajo nove ovire. Višina prihodkov vpliva tudi na zdravstveno stanje ljudi, na zdravstvene usluge itd.

Več zdravstvenih meritev kaže, da je veliko večja verjetnost, da zbolijo **revni stari ljudje in stari ljudje na robu revščine kot pa ostali**. To še posebno velja za stare ženske, ki bolj verjetno potrebujejo zdravstvene usluge, pa so si jih najmanj zmožne zagotoviti, kajti težko zadovoljijo že vsakdanje potrebe (Commonwealth Fund Commission, 1987; v: Davis in drugi, 1990).

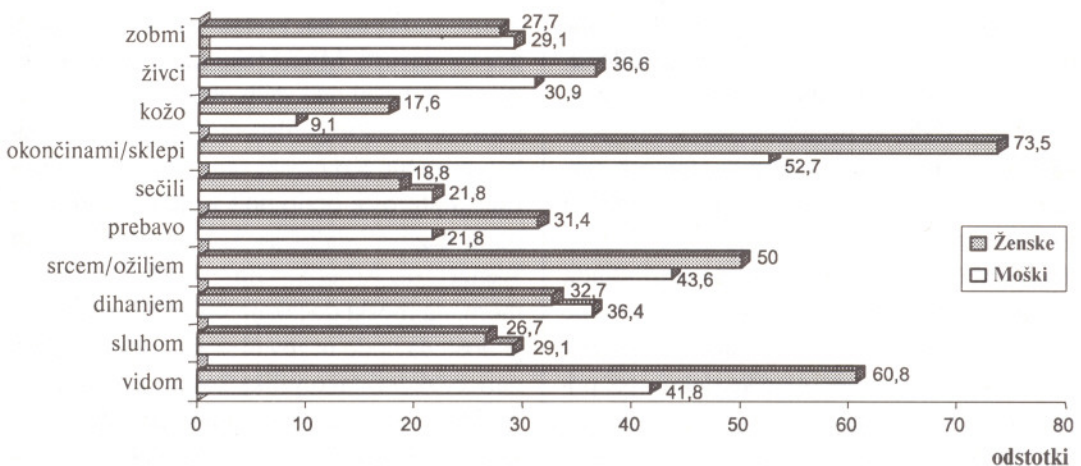
Starejše ženske se pogosto znajdejo v vlogi **negovalke svojega ostarelega moža**, medtem ko je obratna situacija redkejša. Ker večina žensk preživi svojega moža, je veliko večja verjetnost, da bodo plačale stroške zdravniške oskrbe za svojega partnerja, predvsem za oskrbo v domu za starejše, kot pa da bodo imele nekoga, ki jim bo pomagal plačati za njihovo lastno oskrbo.

Raziskava Slovensko javno mnenje je pokazala, da **so moški kljub nižji pričakovani življenjski dobi v starosti boljšega zdravja kot ženske**. Pogosto obolijo za akutnimi boleznimi, medtem ko ženske obolevajo predvsem za kroničnimi boleznimi (težave z okončinami in s sklepi ima skoraj tri četrtine starejših žensk in dobra polovica moških; težave z vidom 61,8% žensk, s srcem in ožiljem polovica žensk in z živci dobra tretjina žensk) (graf 3).

Starejši ljudje se pogosto srečujejo s težavami, ki so posledice padca (npr. zlom kolka). Pri tem so najbolj ogrožene osebe, ki živijo v enočlanskem gospodinjstvu. Smrtnost zaradi padca se v Sloveniji povečuje s starostjo in je najvišja po petinosemdesetem letu starosti. (Na 1000 žensk starih 85 let in več umre zaradi slučajnega padca 7 ali 8 žensk, na 1000 najstarejših starih moških pa umre 6 ali 7 moških).

Za ženske torej velja, da so kljub daljši življenjski dobi slabšega zdravja in da se pogosteje kot moški soočajo s fizično oslabeledostjo (nezmožnostjo). Na podlagi tega lahko sklepamo, da **aktivna pričakovana življenjska doba** (število let, ki jih oseba pričakuje, da jih bo

Graf 3: V zadnjem letu sem imel/a težave z/s (stari 65 let in več); po spolu; v %

VIR: SJM 1996/2; lastni izračuni; v: Hvalič, 1999.

preživela brez resne bolezni) **kljub daljši pričakovani življenjski dobi žensk ni veliko višja pri ženskah kot pri moških.**

Starejše ženske imajo več psihosomatskih težav, ki posledično vplivajo na ostale bolezni. Ženske so v starosti pogosto pod stresom. Raziskava Slovensko javno mnenje (1996/2) je pokazala, da jih le 28,3% nikoli ne občuti žalosti, medtem ko to velja za dobro polovico starejših moških. Značilno za ženske je, da so bolj pogosto kot moški nemirne in zaskrbljene. Vdove so pogosteje žalostne in se pogosto počutijo osamljene.

Staranje s seboj prinese neizogibno izgubo zakonskega partnerja, poklicnih vlog in prijateljev, ki prej umrejo. Čeprav so te izgube pričakovane, se je treba z njimi soočiti, saj postavijo staro osebo v večjo nevarnost depresije (Markides in Cooper 1989; v: Angel in drugi 1997:90). Najbolj skrajna posledica depresije je **samomor (s smrtnim izidom)**. V Sloveniji so leta 1996 starejši od 65 let naredili dobro petino (21,2%) vseh samomorov. Približno 70% samomorov med starimi ljudmi so naredili moški. V Združenih državah Amerike naredi samomor 6 žensk na 100 tisoč; v Sloveniji je ta delež precej višji: **23 starejših žensk na 100 tisoč umre zaradi samomora**. Vsekakor pa je delež starih moških neprimerljivo višji. V Sloveniji živi le 90.154 **starejših moških** in v letu 1996 jih je naredilo samomor kar **91** (v: Hvalič, 1999).

Breme skrbi za ostarele člane je še vedno **na družini oziroma na ženskih članicah družine**. Iz raziskave o starih ljudeh v državah Evropske unije je razvidno, da ožji družinski člani skrbijo za dve tretjini nege starih ljudi, nekaj nad deset odstotkov nege stari ljudje kupijo na trgu storitev, prav toliko jo dobijo v okviru javnih storitev, manjše deleže pa prispevajo sosedje, prijatelji in prostovoljne organizacije (European Commission, Age and Attitudes, 1993; v: Renner 1997: 42).

Nekatere evropske države so potisnile problem skrbi za starejše še globje v zasebnost: v Nemčiji, Luksemburgu, Franciji in Grčiji so družinski člani pravno odgovorni za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb ostarelih svojcev (Denman, 1997: 12; v: Renner, 1997: 41). Na Danskem pa so prenesli znaten del bremena starih ljudi na formalne, socialne in zdravstvene programe pomoči. Kljub temu da je podpora družine še vedno pomembna v življenju starih Dancev, imajo kot državljani pravico do javne podpore – vključno z brezplačno pomočjo na domu, ki jim omogoča neodvisnost v starosti (Plovsing, 1992; v: Meyer in drugi, 1994: 72). Socialna politika v Kanadi in na Japonskem je usmerjena v družinsko varstvo starejših ljudi, vendar pa družini nudijo materialno podporo, če želi preurediti ali razširiti stanovanje za starejše člane (The World Aging Situation, 1985, v: Hojnik, 1987: 437).

Za večino poročenih ljudi je njihov **zakonski partner temeljni vir podpore**. Krajša življenjska doba moških, kar se sliši paradoksalno, jim je celo v prid. Izkusijo namreč krajše obdobje odvisnosti pred smrtjo in bodo manj verjetno odvedeli ter se soočali s prilagajanjem samskemu življenju. Ker jih njihove žene običajno preživijo, lahko ne glede na to, ali imajo otroke ali ne, pričakujejo nego in podporo v starosti. Moški tako manj verjetno postanejo odvisni od svojih otrok. Vendar pa so v slabšem položaju tisti moški, ki se niso nikoli poročili. Ko moški sami postanejo negovalci v starosti, bodo bolj verjetno starejši in bodo negovali dalj časa kot ženske (Scott in Wenger, ur. Arber in Ginn, 1995:172). V primeru, da moški dočakajo 80 let ali več, je verjetnost, da bodo negovali svojo zakonsko partnerico, skoraj tako velika kot pri ženskah.

Samski ljudje obeh spolov so odvisni od **sestre ali brata**, če pa le-teh nimajo, so odvisni v glavnem od prijateljev ali sosedov (Scott

in Wenger, ur. Arber in Ginn, 1995:171). Večji krog prijateljev zagotavlja samskim ženskam več podpore, medtem ko samski moški postanejo izolirani. V Sloveniji skoraj 40% starejših vdovcev nima prijateljev, pri vdovah pa je ta delež skoraj za polovico manjši. Najbolj nepotrebnimi in osamljenimi se počutijo starejši ljudje, ki nimajo življenjskega partnerja.

Napovedi za starejše ljudi v 21. stoletju

Napovedi za 21. stoletje govorijo o **demografskem neravnotežju**, ki bo prineslo vrsto posledic. Evropski svet pričakuje, da bo leta 2020, ko bo 20% prebivalstva starejšega od 65 let, eden od štirih starejših ljudi izkusil resnejšo dolgoročno nezmožnost (invalidnost).

V 20. stoletju je prišlo do dramatične **spremembe v zaposlovanju žensk**. Za večino žensk je zaposlitev namreč postala dejavnost, ki poteka skozi celotno aktivno življenjsko obdobje. Vse več žensk vstopa na trg delovne sile, na področja, kjer so tradicionalno prevladovali moški. Vendar je pred nami še dolga pot, preden bo dosežena enakost pri delu (Bond in Coleman, 1992: 341). Dejstvo pa je, da bi višje plače žensk zagotovile izboljšanje kvalitete njihovega življenja tako v mladosti kot tudi v starosti.

Na pragu enaindvajsetega stoletja se moramo pripraviti na upokojitev povojne **“baby boom” generacije**, zato moramo razumeti trende, ki bodo vplivali na družine in na pokojnine moških in žensk. Ob tem se pojavlja vrsta vprašanj. Kakšen način oskrbe bodo ženske dajale in prejemale v prihodnosti? Kakšen tip človeških odnosov bodo imele? Bodo imele nekoga, ki jim bo čustveno dovolj blizu, da bo zanje skrbel prostovoljno?

V prihodnosti bodo imele ženske manj odraslih otrok, kar je neizpodbitno glede na upad števila rojstev. Zaradi večjega števila ne-

poročenih in razvezanih žensk bodo te vstopile v starost z večjo zavestjo glede lastne potrebe, da bi v starosti lahko finančno skrbele same zase. Takšna skrb jih bo prisilila v to, da ne bodo žrtvovale svoje kariere, da bi skrbele za starejše. Raje bodo plačale formalno oskrbo, če bo to mogoče, ali pa bodo za svoje starše poiskale javno financirano oskrbo (Ozawa, 1993).

Značilnost modernih družb je tudi, da imajo ženske otroke pozneje, tako da imajo v času, ko jim ostarijo starši, še mlajše otroke za katere morajo skrbeti. Razpete bodo med družino, delo in ostarele starše. Gerontologi govorijo o t. i. **“sendvič generaciji”**, ki jo sestavljajo tisti, ki so ujeti med potrebe otrok in ostarelih staršev (Glasse, 1990). To predstavlja preveliko obremenitev za ženske. Ker je družina seveda zelo pomembna, prav tako pa tudi zaposlitev, ki jim bo zagotovila ekonomsko varnost v starosti, bodo v tem primeru najbolj socialno ogrožene starejše osebe. Ravno zato je pomembna ustrezna socialna politika, ki bo te ženske vsaj delno razbremenila odgovornosti za ostarele.

V 20. stoletju je **tehnologija** bolj kot v kdajkoli prej spremenila naša življenja, tako tudi življenja starejših ljudi. Nekatere tehnološke spremembe, ki so olajšale samostojno življenje starih, šibkih ljudi, so telefon, osebni alarmni sistemi, nadzor osvetlitve in ogrevanja ter tekoče stopnice. V 21. stoletju se bodo gerontologi ukvarjali s tem, kako bi lahko še bolj razvili visoko in nizko tehnologijo ter jo uporabili za preprečevanje bolezni in za pomoč zdravstvenim organizacijam, da bi učinkovito nudile zdravstveno pomoč in da bi omogočili neodvisnost slabotnim starim ljudem (Bond in Coleman, 1992:342).

Ženskam v 21. stoletju lahko izboljšamo življenje tako, da bi vzpodbudili moške, da bi sprejeli bolj zdrav način življenja ter bi tako podaljšali svojo življenjsko dobo. Vendar pa

dejstva kažejo, da – namesto da bi moški sprejeli zdrav življenjski stil žensk – ženske sprejemajo nezdrav način življenja moških. Še ena rešitev pa bi bila, da bi vzpodbudili moške, da bi se poročali s starejšimi ženskami oziroma, da bi se ženske poročale z mlajšimi moškimi (Bond in Coleman, 1992:343).

Obstajajo tudi načini, kako **lahko mi kot posamezniki spreminjamo stvari**. Lahko sprememimo odnos do starejših in vzpodbujamo njihovo neodvisnost, avtonomijo, samospoštovanje in dostojanstvo. Z njimi smo lahko v takšnem odnosu, kot bi ga sami želeli imeti z mladimi ljudmi, ko bomo stari, in to je, da ravnamo z vsemi ljudmi kot s posamezniki, ki imajo svoje pravice. **Vzpodbuditi moramo stare ljudi, da o sebi razmišljajo pozitivno in da izkoristijo daljše življenje**. Starost naj postane obdobje, ko bo lahko posameznik izrazil svojo individualnost v polni meri. To naj bo čas, ko se bodo stari ljudje posvetili interesom, ki so jih prej zaradi drugih obveznosti zanemarjali.

Revščina in neustrezni prihodki so pogosto povezani s slabšimi stanovanjskimi razmerami pri starejših osebah. Stari ljudje, ki bodo živeli v 21. stoletju, imajo pravico uživati v stanovanju, ki je udobno in ustreza potrebam posameznikov. Razviti moramo tako politiko za prihodnost, ki bo povečala realne možnosti izbire za stare ljudi, kajti stroški vzdrževanja hiše ali stanovanja so relativno visoki. **Pri razvijanju stanovanjske politike za stare ljudi** je pomembno, da se izognemo trendu k ločnim stanovanjskim ureditvam ali getom za stare ljudi. Načrtovati moramo mešane načine bivališč, v katerih bodo bivali ljudje vseh starosti in potreb.

Starejše ženske bi se morale v naslednjem stoletju **politično organizirati**, saj bodo zaradi svoje številčnosti močna politična sila. Danes so starejše ženske slabo prisotne v javnem življenju, zato o njihovih stiskah, željah in potrebah vemo malo ali nič. In če bodo še na-

prej ostajale le opazovalke, tvegajo, da bodo organizirane le s strani ženskih in gerontoloških organizacij, katerih osrednji cilji pa niso vezani nanje.

Na podlagi omenjenih dejstev lahko sklepamo, da je pred nami obdobje, ki bo prineslo veliko sprememb in bo zahtevalo visoko stopnjo razumevanja, sodelovanja in prilagodljivosti. V novem tisočletju bo imela zelo pomembno vlogo socialna politika držav, ki bo morala ponovno definirati svoje naloge in usmeritve pri zagotavljanju socialne varnosti starejše populacije, saj se bomo le tako izognili sporom med starejšo in mlajšimi delovno aktivnimi generacijami.

Moški in ženske torej različno doživljajo staranje in starost. V času, ko si prizadevamo za družbo, osvobojeno rasnih in drugih predsodkov, bi si morali prizadevati tudi za družbo, osvobojeno diskriminatornega razlikovanja med spoloma.

LITERATURA:

Angel, Jacqueline L. Angel; Angel, Ronald J. in Henderson, Kristin J. (1997): "Contextualizing social support and health in old age: reconsidering culture and gender". *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol 17, number 9/10, 83-116

Bond, John in Coleman, Peter (1992): "Ageing into the twenty-first century." V: J. Bond, Coleman, P. in Peace, S. (ur.): 'Ageing in society - An introduction to social gerontology'. 333-350. SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi

Černigoj-Sadar, Nevenka in Brešar, Alenka (1996b): "Kakovost življenja v različnih življenjskih obdobjih". V: Svetlik, Ivan (ur.): 'Kakovost življenja v Sloveniji'. Knjižna zbirka Teorija in Praksa, FDV, Ljubljana

Davis, Karen, Grant, Paula in Rowland Diane (1990): "Alone and poor - The plight of elderly women". *Generations*, summer, vol. 14, issue 3, 43-48

Denman, Moya (1997): "Age becomes her - Older women in the European Union" *The Women of Europe Dossier* No. 45. May-June-July 1997. Brussels

Glasse, Lou (1990): "Growing old: it's different for men and women" *Generations*, summer, vol.14, issue 3, 73-76

Hojnik, Ida (1987): "Staranje in razvojne spremembe v industrijskih družbah". *Teorija in praksa*, let. 24, št. 3-4, 432-440, Ljubljana.

Hvalič Simona (1999): diplomsko delo: "Kvaliteta življenja starejših žensk", Fakulteta za družbene vede

Meyer Harrington, Madonna, Street, Debra in Quadagno, Jill (1994): "The impact of family status on income security and health care in old age: a comparison of western nations". *International Journal of Sociology and Social Policy*, vol. 14, number 1/2, 53-83

Ozawa, Martha N. (1993): "Solitude in old age: effects of female headship on elderly women". *Affilia: Journal of Women & Social Work*, summer, vol. 8, issue 2, 136-156

Renner, Tanja (1997): "Rastoča manjšina", *Družboslovne razprave*, vol. XIII, 24/25, str. 40-48

Scott, Anne in Wenger, Clare G. (1995): "Gender

and social support networks in later life". V: Ginn, Jay in Arber, Sara (ur.): 'Connecting gender and ageing: a sociological approach'. 158-172. Open University Press, Buckingham.

Tinker, Anthea (1997): "Older people in modern society". 4th edition. Longman social policy in Britain series. London in New York.

Wilson, Gail (1991): "Models of ageing and their relation to policy formation and service provision". *Policy and Politics*, vol. 19, no. 1, 37-47

(1998) Slovenija v številkah; maj, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana

(1999) Rezultati raziskovanj, št. 702, str.: 21, 23, 24, 28; Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana

(1996) Raziskava Slovensko javno mnenje 96/2; Inštitut za družbene vede, FDV, Ljubljana